

*Eveniment*

**DANTE ÎN GRAFICA ROMÂNEASCĂ.  
MARCEL CHIRNOAGĂ ȘI MAC CONSTANTINESCU\***

**Alfredo MARIA DURANTE MANGONI**

---

*Riepilogo:* A 700 anni dalla scomparsa di Dante Alighieri, nella cornice della Biblioteca dell'Accademia di Romania a Bucarest, l'Ambasciatore Alfredo Durante Mangoni è intervenuto (in romeno!) all'inaugurazione della mostra «**Dante - 700 | "a riveder le stelle" | Illustratori romeni dell'opera di Dante - Mac Constantinescu e Marcel Chirnoagă - incunaboli ed edizioni rare**».

L'Ambasciatore, commentando l'opera dantesca, „grande affresco dell'animo umano e geniale enciclopedia dei saperi dell'epoca medioevale”, ne ha ricordato il valore universale e la straordinaria attualità: un invito a „prendere coscienza del bene comune, del senso della polis, del saggio governo degli uomini e delle risorse, riscoprendo la sintonia con gli altri e con il mondo che ci ospita”.

Anche se non si posseggono le stesse capacità immaginifiche di Dante, si può beneficiare dell'arte dei numerosi illustratori che, come Chirnoagă e Constantinescu, ci hanno restituito la vividezza del mondo creato dal Sommo Poeta. Così, è possibile fare pienamente „esperienza di quel genio e ambasciatore italiano nella sua massima espressione quale fu e continua oggi ad essere Dante Alighieri”.

*Parole chiave:* Dante, genio, bene comune, valore universale, attualità, arte.

---

\*Discursul E.S. Alfredo Maria Durante Mangoni, ambasadorul Republicii Italiene în România, la vernisajul expoziției „Dante – 700. Pentru a revedea stelele”, desfășurat la Biblioteca Academiei Române, în 1 septembrie 2021.

Este pentru mine o onoare și o plăcere să mă aflu astăzi la Biblioteca Academiei Române pentru a omagia doi mari artiști români, cu ocazia împlinirii a 700 de ani de la dispariția lui Dante Alighieri, eveniment celebrat în întreaga lume, pe parcursul acestui an. Mulțumesc organizatorilor pentru invitație, Directorului Muzeului Literaturii Române și salut această deosebită inițiativă.

Cunoaștem cu toții importanța pe care opera lui Dante o are în literatura italiană și în cea universală. Dante este un autor profund popular, înrădăcinat în conștiința italienilor. Începând cu 25 martie 2021 – zi presupusă ca fiind aniversarea lui Dante –, sub impulsul Ministerului Afacerilor Externe și al Ministerului Patrimoniului și Activităților Culturale, respectiv prin decizia oficială a Guvernului italian, am sărbătorit pentru prima dată așa-numitul „Dantedi” (Ziua lui Dante). În Italia și în întreaga lume, în școli și instituții culturale, prin rețeaua Ambasadelor și a Institutelor Culturale Italiene, există inițiative pentru a celebra figura Poetului Suprem și a-i răspândi opera.

Un mare specialist în opera dantescă care ne-a părăsit anul trecut, profesorul Marco Santagata de la Universitatea din Pisa, remarcă faptul că *Divina Comedie* este mai mult celebrată decât citită. Aceasta rămâne totuși profund actuală, reprezentând o autentică mare frescă a sufletului uman și o genială enciclopedie a cunoștințelor din epoca medievală.

Cât reușesc să ne transmită nouă, oamenilor contemporani, Dante și opera sa?

Foarte mult, cred. În digresiunea sa asupra sufletului uman de la aspectele sale cele mai mărunte – dar și profund umane – la cele vrednice de ispășire (în „Purgatoriu”), la cele demne de beatitudine (în „Paradis”), Dante exprimă o unică certitudine deplină: că totul este guvernat de iubire. Iubirea ocrotește viața și întreaga natură („iubirea care mișcă sori și stele”). Omul și lumea lui – pare să ne spună el, nouă, oamenilor de astăzi –, sunt salvați numai dacă ne redescoperim dimensiunea politică și angajamentul civil de a ne proteja unii pe alții și natura care ne adăpostește și ne hrănește. Nu ne vom salva urmărind orbește să obținem putere și bani, alimentând individualismul, separările și conflictele, ci prin conștientizarea binelui comun, a simțului *polis*-ului, a guvernării înțelepte asupra oamenilor și a resurselor, redescoperind armonia cu ceilalți și cu lumea care ne găzduiește. Câtă modernitate și universalitate în acest discurs!

Fiind o enciclopedie a cunoașterii, *Comedia* are rolul de a informa și de a educa. Dar ne mai spune și faptul că fără o privire artistică sau poetică asupra realității, nu există izbăvire pentru om. În acest sens, *Comedia* este și cartea care solicită în cea mai mare măsură contribuția artistului, a celui care reușește să traducă metafore în imagini vii, grație imaginației sale plastice și artistice, pentru a elabora diferite modalități de a povesti și de a reprezenta realitatea. În calitate de cititori ai *Divinei Comedii*, ar trebui să avem aceleași abilități

imaginative ca Dante, dar nu toată lumea reușește acest lucru. Însuși artistul vine în ajutorul nostru, traducând lumea dantescă în imagini. În acest sens, ilustrațiile care au fost redată de artiști de-a lungul secolelor completează narațiunea scrisă, punând în lumină sugestia cuvintelor nerostite.

Prin urmare, *Divina Comedie* a fost și va fi întotdeauna o sursă de inspirație pentru artiștii din toate colțurile lumii, pentru scriitori, muzicieni, ilustratori și creatori de benzi desenate, regizori de film și teatru și pentru orice persoană în măsură să recreeze lumea dantescă, modelând materia și poezia pentru cititori din orice țară.

Privind ilustrațiile *Divinei Comedii* realizate în trecut, noi italienii ne gândim imediat la Sandro Botticelli cu a sa „Hartă a Infernului”, care a rămas în memoria colectivă. Ar trebui să mai amintim apoi de operele lui William Blake și Francesco Scaramuzza, Amos Nattini și, mai ales, de Gustav Dorè, pentru a ajunge apoi la Salvador Dalí.

Despre unii dintre aceștia s-a spus că nu au fost suficient de „dramatici” în viziunea lor dantescă. Și în acest context, România se remarcă prin lucrările a doi mai artiști a căror operă a fost influențată de *Divina Comedie*: Marcel Chirnoagă și Mac Constantinescu.

Despre Marcel Chirnoagă, matematician, știm că a fost unul dintre cei mai îndrăgiți artiști plastici români apreciați și în Italia, în special în regiunea Veneto. Iar dragostea și prețuirea sa pentru Italia s-au concretizat și în donația pe care artistul a făcut-o Muzeului de Artă Medievală și Modernă de la Padova.

În anul 1999, cu ocazia manifestării intitulate „Dante în România” maestrului Marcel Chirnoagă i s-a decernat la Ravenna „Medalia de aur” pentru cele 21 de gravuri ce ilustrează „Infernul” lui Dante.

Artistul a avut numeroase expoziții personale în Italia și în străinătate, iar în anii 1980-1990 și Institutul Italian de Cultură din București a avut onoarea de a găzdui câteva dintre aceste expoziții.

Un alt artist român pe care îl omăgiem astăzi este Mac Constantinescu. Acesta a fost bursier al Școlii Române din Roma între anii 1932 – 1933 și a predat la Facultatea de Arhitectură și la cea de Belle Arte din București.

A ilustrat cu gravuri versiunea în limba română a *Divinei Comedii* tradusă în proză de Alexandru Marcu, apărută la editura Scrisul Românesc din Craiova în trei etape: „Infernul” în anul 1932, „Purgatoriul” în 1933 și „Paradisul” în 1934.

Geniul lui Dante continuă să atragă chiar și un public tânăr, foarte tânăr, datorită edițiilor ilustrate ale *Comediei* destinate copiilor. Am fost încântat, în primele mele zile în București, să zăresc într-o cunoscută librărie din centru, lângă locuința mea, afișele a două publicații noi care se inspiră din opera lui Dante.

Dante continuă să-i inspire astăzi chiar și pe cei mai tineri artiști care știu să ofere noi chei de lectură interpretative și să utilizeze noi tehnologii audiovizuale și multimedia, permițându-ne astfel să ne cufundăm în întâmplările de natură umană și socială ale protagoniștilor *Comediei*. Nu întâmplător, anul acesta, Ministerul nostru al Afacerilor Externe a promovat expoziția „Dante hipermodern” dedicată ilustrațiilor inspirate din Dante pe plan mondial, din 1983 până astăzi. O călătorie – al cărei curator este istoricul de artă Giorgio Bacci de la Universitatea din Florența –, cu reinterpretări ale lui Dante ce pornesc de la Tom Phillips și ale sale note pop, până la opera încă deschisă a lui Mimmo Paladino, trecând prin Monika Beisner, Emiliano Ponzi sau stilul fantasy a lui Paolo Barbieri.

În concluzie, sunt convins că noi toți, italieni sau nu, îl putem cunoaște pe acest geniu și ambasador italian la cel mai înalt nivel care a fost și continuă să fie și astăzi Dante Alighieri.

Dați-mi voie, așadar, să vă urez o continuă și bogată activitate artistică și creativă inspirată de Dante, în speranța unei colaborări fructuoase cu Ambasada Italiei, cu Institutul Italian de Cultură și cu diferitele manifestări ale prezenței italiene pe teritoriul românesc.

Le mulțumesc încă o dată organizatorilor care au făcut posibilă realizarea acestui eveniment și tuturor celor prezenți pentru atenția acordată.

Alfredo Maria Durante Mangoni,  
Ambasadorul Republicii Italiene în România